

Foto: Tom van Limpt

GRIP KRIJGEN OP ENGELSE PHRASES

De meeste leergangen Engels bieden in elk hoofdstuk wel voorbeeldzinnen of *phrases* aan. Zijn die (allemaal) nuttig? Hoe kun je er als docent eenduidig mee omgaan in de les? En waarom doen de leerlingen er vaak zo weinig mee? Docent Engels Kees van Lent doet een voorstel om voorbeeldzinnen en *phrases* op een eenduidige manier aan te leren en te toetsen.

KEES VAN LENT

Sinds taalonderzoekers zo'n dertig jaar geleden intensiever gebruik begonnen te maken van computeranalyses van taaldata, kwam er steeds meer bewijs van het vermoeden dat taal in ons brein niet per se ontstaat door een samenspel van 'woorden plus syntax'. Althans, niet alleen. Taal produceren we voor een groot gedeelte met taalbrokken: vaste constructies van enkele woordjes groot, beter bekend als *chunks* of *phrases*. Gerard Westhoff stelde in 2006 in dit magazine dat het 'logischer [lijkt] om op de laagste niveaus je kaarten vooral te zetten op intensief oefenen met (in correcte vorm aangeboden) *chunks*, frasen en formules, in plaats van te laten oefenen met grammaticaregels. Voor het toepassen daarvan is op die laagste niveaus immers nog maar erg weinig cogni-

tieve ruimte.' *Chunks* doken inderdaad op in sommige leergangen, in woordenlijsten of in meer uitgesponnen voorbeeldzinnen als *phrases*.

In de praktijk blijkt dat het aanleren van *chunks* of *phrases* op school vaak nog niet effectief is. Omdat we ze aanbieden als onderdeel van de woordenschat, lijkt het alsof het de bedoeling is om ze te leren voor reproductie – terwijl *phrases* juist nut hebben bij zinsbouw en formuleren, dus op een hoger leerniveau. Bovendien lijkt hun toepassing in leergangen wat uit het zicht te zijn geraakt. Dat is zonde, want een andere aanpak zou een impuls kunnen geven aan communicatief taalonderwijs en aan mondelinge en schriftelijke taalproductie. Maar hoe kun je *chunks* of *phrases* dan het beste aanleren in de vreemdetalenles? In dit artikel werk ik een voorstel uit voor het onderwijs Engels.

Definitie

Allereerst het verschijnsel zelf. Net als *chunk* is het woord *phrase* een containerbegrip: een Engelse term voor allerlei typen zinsdelen of zelfs (in tegenstelling tot *chunks*) complete (bij)zinnen of gezegdes. In dit artikel versta ik onder *phrase* een uitdrukking in een vaste combinatie van twee tot vijf woorden met een eigen betekenis – een smallere definitie dus. Van belang is vooral dat zo'n *phrase* door het brein als een 'geheel' wordt behandeld, wat ermee te maken heeft dat die veelvuldig voorkomt in het taalgebruik. Taalkundig wordt ook gesproken over *formulaic sequences*.

Een *phrase* kan allerlei vormen hebben. De taalkundige benoeming is hier echter minder relevant. Het gaat om woordcombinaties die zo veelvuldig gebruikt worden in de spreek- en schrijftaal dat ze om die reden prioriteit

zouden moeten hebben voor taalleerders.

In kader 1 staan enkele voorbeelden van veelvoorkomende *phrases*. De vaste uitdrukkingen (*phrases*) zijn cursief gemarkeerd in elke voorbeeldzin. De rest van de zin is voor de leerling 'bijzaak' en dient alleen om context te geven voor het gebruik van de betreffende *phrase*. Bijzaak en kern (*phrase*) zijn dus visueel gescheiden. Zo zijn de *phrases* helder afgebakend en is het duidelijker wat de leerling moet kunnen reproduceren en toepassen.

Verwerkingsnelheid

Waarom zijn *phrases* belangrijk voor leerders? Een antwoord op die vraag ligt in de aangetoonde hogere verwerkingsnelheid in ons brein. Die snellere verwerking levert ons tijd op om na te denken over onze volgende zin of stap in de communicatie. Denk aan een tussenwerping

Phrase	Voorbeeldzin	Type
to give it a try	I urge you to <i>give it a try</i> .	bijzin (idioom)
as if	They walked together <i>as if</i> no time had passed.	voegwoord
to go on	He <i>went on</i> for a while before stopping for lunch.	werkwoord (<i>phrasal verb</i>)
to put it	Let me <i>put it</i> this way: ...	werkwoord (idioom)
to look forward to	It's something we can all <i>look forward to</i> .	werkwoord (<i>phrasal verb</i>)
bound to	It's <i>bound to</i> be better next time.	bijvoeglijk naamwoord (idioom)
a bit (of)	There was <i>a bit of</i> drama today at the office.	zelfstandig naamwoord (idioom)

Kader 1. Voorbeelden van *phrases* (Marinus et al., 2016; Martinez & Schmitt, 2012)

als *I see!* of is it?. Of iets uitgebreider: *I see what you mean of Sorry, I didn't catch that, could you repeat that, please?*.

De tijdswinst wordt duidelijk door een vergelijking met de tegenhanger van *formulaic language*, namelijk *creative speech*. Het gaat dan om taal die we produceren door het combineren van woordenschat met grammaticale kennis. Die vorm van productie blijkt een relatief grote cognitieve inspanning van ons brein te vragen en dus meer tijd te kosten. Daarom zijn *phrases* zeker nuttig voor beginnende leerders: ze drukken uit wat je bedoelt én ze geven je tijd om na te denken.

Maar het nut van *phrases* gaat verder dan de eerste leerfase en ogenschijnlijk 'lege' tussenwerpingen. In dagelijkse gesprekken maken ook volleerde moedertaalsprekers volop gebruik van *formulaic language*. Sommige onderzoekers kwamen zelfs tot een aandeel van circa 58 procent in een gewone conversatie (Erman & Warren, 2000). *Phrases* zijn daarom niet alleen nuttig voor beginnende leerders maar voor alle taalgebruikers. Het is dus relevant om aan de slag te gaan met de vraag hoe we het leren van *phrases* (beter) kunnen ondersteunen op school.

Wat gaat er vaak mis?

Uit een docentenenquête op het Stedelijk Daltoncollege, waar ik werkzaam ben als docent, bleek dat er geen richtlijn en geen eenduidige aanpak waren voor het gebruik van Engelse *phrases* in het curriculum. Niet alle gebruikte leergangen boden voorbeeldzinnen of *phrases* aan. De aanpak verschilde tussen de brugklas, de onderbouw en de bovenbouw van de havo. Er was geen leerdoel voor hoe vaste uitdrukkingen moesten worden aangeleerd,

laat staan een doorgaande leerlijn voor wat de toepassing van zulke *phrases* betreft. Ook de didactische aanpak van *phrases* in de les verschilde aanmerkelijk tussen docenten.

Uit een leerlingenquête bleek dat de gegeven instructies vaak niet duidelijk genoeg waren: 'Moeten de complete voorbeeldzinnen nu letterlijk worden geleerd of niet? En zo nee, hoe dan wel?' Verrassend genoeg bleken leerlingen in meerderheid wel gemotiveerd te zijn voor het leren van *phrases*, omdat het hun de kans bood om authentieke taal te leren. Een reactie was: 'Je leert ervan hoe men dit echt zegt in het Engels.'

Sommige docenten gaven leerlingen slechts de instructie om 'de essentie' van de voorbeeldzinnen te leren, zonder precies uit te leggen wat zij daarmee bedoelden. Docenten bleken zelf ook te weinig grip te hebben op wat dat 'kerndeel' of die 'essentie' van al die voorbeeldzinnen dan daadwerkelijk was. Bij leerlingen bleef vaak de indruk aanwezig dat 'alle voorbeeldzinnen gestampt moesten worden', terwijl docenten én leerlingen in de enquêtes aangaven dat zij juist dat niet nuttig vonden. En ten slotte waren er veel verschillen in de manier van toetsen. Het ligt voor de hand dat als *phrases* niet consequent en met enig gewicht terugkomen in toetsen, de aandacht van leerlingen voor dit onderdeel al snel verdwijnt.

Selectie

Allereerst is het voor de docent van belang om nuttige *phrases* te kunnen herkennen of selecteren. Als de gebruikte leergang ze aanbiedt, dan bekijk je als docent

kritisch hoe deze worden aangeboden en of alle *phrases* relevant zijn. Als de methode geen *phrases* aanbiedt, dan kan aan de hand van de leerdoelen en de teksten zelf een selectie worden opgesteld. Maar hoe kies je *phrases* uit? *Phrases* zijn nuttig als ze:

- iets specifiek kunnen uitdrukken: ze hebben een taalfunctie;
 - in (voor de leerling) nuttige situaties kunnen worden toegepast.
- Daarnaast zijn er voor de selectie nog twee belangrijke criteria:
- de mate van abstractie van de uitdrukking, die bepaalt hoe moeilijk de uitdrukking is aan te leren;
 - de gebruiksfrequentie ervan in de doeltaal.
- Laten we de volgende zin als voorbeeld nemen:

I urge you to give it a try.

Ik moedig je aan om het eens te proberen.

De zin begint met het werkwoord *urge*, dat vertaald wordt als 'aanmoedigen'. De voorbeeldzin is in de leergang opgenomen onder het kopje 'Je vraagt of geeft advies'. Dat is een duidelijke taalfunctie die nuttig kan zijn voor de leerling, bijvoorbeeld bij het samenwerken in een project. De zin bevat verder de uitdrukking *give it a try*, wat betekent: 'een poging wagen, iets uitproberen'. In dit advies is de woordcombinatie *give it a try* een *phrase* of vaste uitdrukking. Een woordenboek geeft bij deze *phrase* nog de aanvullende informatie dat deze vooral in bevestigende vorm wordt gebruikt:

Let's just give it a try, shall we?

Should we give it a try, or is it too risky do you think?

If we just give it a try, we'll see if it is useful or not.

We kunnen daarom *give it a try* markeren als een nuttige *phrase* om te leren: het heeft een specifieke taalfunctie en is bruikbaar in nuttige situaties (criteria a en b). Vervolgens bekijken we de abstractie van de uitdrukking (criterium c). Deze *phrase* is niet letterlijk in het Nederlands te vertalen. Daardoor is de uitdrukking wat lastiger te leren voor Nederlandstaligen. Juist daarom is het belangrijk om deze *phrase* aan te bieden en aandacht te geven in de les. Blijft over de vraag hoe vaak deze uitdrukking dan daadwerkelijk voorkomt in het Engels (criterium d).

Als we de gebruiksfrequentie van een woord of uit-

drukking in de Engelse taal willen vinden, dan kunnen we gebruikmaken van hulpmiddelen zoals de website <www.english-corpora.org>. Een andere referentie is de handige PHRASE List van de 505 meestgebruikte *phrases* met hun gebruiksfrequenties, die door Martinez en Schmitt (2012) speciaal voor het onderwijs zijn verzameld (zie <vlt.nl/phrase>). In ons voorbeeld valt de uitdrukking *give it a try* net buiten de frequentiebandbreedte van de PHRASE List. Wat nu?

Afhankelijk van de vraag of de uitdrukking belangrijk is voor het hoofdstukthema in de leergang, kunnen we vervolgens besluiten om hem te behouden of buiten de leerstof te laten. Als onderdeel van een leerlijn voor *phrases* zou deze uitdrukking dan misschien niet in leerjaar 1 maar wel in leerjaar 2 of 3 passen. Met de bovengenoemde criteria en eigen afwegingen kunnen docenten een onderbouwde selectie maken van de belangrijkste *phrases* uit de leergang of een hoofdstuk. Per leerjaar kan dan worden bepaald welke vaste uitdrukkingen worden aangeboden. Vervolgens is de vraag hoe je die *phrases* het beste kunt aanleren.

Aan de slag

Om *phrases* op een gestructureerde manier aan te leren, is het belangrijk om ze duidelijk en in afwisselende werkvormen te presenteren, en te zorgen dat ze bij de toetsing consequent en herkenbaar aan de orde komen. De eerste aanbeveling is dan ook: de taalsectie zal een aanpak voor *phrases* gezamenlijk moeten voorbereiden en uitvoeren. Dit kan natuurlijk klein beginnen. Door gezamenlijke afspraken over het leren en toetsen van *phrases* merken

Om *phrases* op een gestructureerde manier aan te leren, is het belangrijk om ze duidelijk en in afwisselende werkvormen te presenteren

English word	Translation	Example sentence
at least	ten minste, minstens	You need to eat <i>at least</i> two pieces of fruit each day.
on the contrary	integendeel	There was no evil in her; <i>on the contrary</i> , she was very kind.
there's a catch	er zit een addertje onder het gras	If <i>there's a catch</i> in a plan, it means there's a complication in it.

Kader 2. Fragment woordenlijst uit *Blink Engels* voor havo/vwo 2

Do I need to show our e-tickets, do you think?

Moet ik onze e-tickets laten zien, denk je?

Kader 3. Voorbeeld van flitskaart (Marinus & Bottinga, 2020)

Match de betekenis van de *phrase* met de gegeven zin en kies het antwoord uit opties A tot en met D.

1. take over: They will take over.	2. in particular: I want that in particular.
A be finished	A especially
B have control	B in private
C come later	C because it is different
D think about it	D maybe

Kader 4. Meerkeuzeoefening. Bron: Phrasal Vocabulary Size Test (BNC Version, 1-5K)

Start-up assignment

Finish the sentences with these English **phrases**

- In order to ...
 - In order to help him, we need to ...
- ... take any chances ...
 - We shouldn't take any chances with our new car.

Kader 5. Klassikaal overhoren met een powerpoint. Voorbeeldantwoorden zijn gegeven

leerlingen dat *phrases* hen kunnen helpen bij het vlot schrijven en spreken van de taal en dat de geleerde uitdrukkingen als onderdeel op elke toets terugkomen en dus een succescriterium zijn voor hun toetsresultaat. Zo blijven zij aandacht besteden aan *phrases*.

Idealiter zijn *phrases* opgenomen in de aan te leren woordenlijsten in de leergang. Zo'n woordenlijst geeft dan bij voorkeur ook een voorbeeldzin met context uit het hoofdstuk, zoals in het voorbeeld in kader 2.

De docent legt vervolgens in de klas de vorm en betekenis van de *phrases* uit. Je kunt ze een voor een presenteren met een app voor flitskaarten zoals in kader 3. Ook kun je ze letterlijk vertalen (*there's a catch*: 'er is een vangst'), waardoor je aantoont dat de Engelse uitdrukking anders of figuurlijk wordt bedoeld. Leg uit dat de *phrases* die je behandelt veel voorkomen, en daarom belangrijk zijn om te leren. Vertel ook dat je verwacht dat de leerlingen met elke *phrase* zelf een zin(netje) kunnen maken. Leg ten slotte de relatie met de taalfunctie van de uitdrukking.

Als de leerlingen kennis hebben gemaakt met de *phrases*, kunnen ze ze in tweetallen nog een keer doorlopen door elkaar te overhoren. Door de *phrases* ook mondeling te laten inoefenen, is de kans groter dat leerlingen via de prosodie (klemtoon, ritme, accent en melodie) *phrases* eerder opmerken en onthouden. In een volgende les kunnen de leerlingen als warming-up de *phrases* herhalen in tweetallen.

Voor het verder inoefenen van *phrases* worden verwerkingsopdrachten uit de leergang gebruikt als die er zijn. Een letterlijke vertaalopdracht zoals in onderstaand voorbeeld is natuurlijk ook mogelijk:

Vertaal de volgende uitdrukkingen in het Engels. Gebruik de *phrases* van unit 2.

- Kom op, help me een handje.
(Lend me a hand with this, will you?)
- Maak je geen zorgen over het plan.
(Never mind about the plan.)

In het volgende voorbeeld moet de leerling een *phrase* toepassen om een zin af te maken. Dat vraagt al meer dan alleen reproductie. Het leert de leerling om de *phrase* wendbaar toe te passen.

Maak de volgende Engelse zinnen af met ten minste drie extra woorden. Gebruik de *phrases* van unit 2.

- Lend me ...?
- Never mind ...

Een andere manier van oefenen of formatief toetsen van *phrases* is mogelijk met meerkeuzevragen, zoals in kader 4. Er wordt dan gevraagd naar reproductie, namelijk de betekenis van de *phrases*. Dit kan bijvoorbeeld nuttig zijn om het algemene kennisniveau van een leerling voor de Engelse taal in kaart te brengen.

Toetsing

Vervolgens leren de leerlingen de *phrases* samen met de woordenlijst als huiswerk. De geleerde *phrases* kunnen in de volgende les in de klas overhoord worden zoals in kader 5. Leerlingen kunnen hun antwoord op papier of via hun device inleveren. Deze manier van overhoren stimuleert het integreren en toepassen van de geleerde *phrases*. Dat levert leerwinst op. *Phrases* lenen zich er goed voor: zij zijn vaak de schakel tussen het kennen van losse woorden en het kunnen formuleren van een correcte Engelse zin.

Ten slotte kunnen *phrases* ook getoetst worden in een min of meer geleide schrijfofdracht. De leerling moet dan voorafgaand aan het schrijven eerst bepalen welke taalfuncties hij nodig heeft om aan de opdracht te voldoen. Bijvoorbeeld: 'Vertel hoe het met jou gaat', 'Reageer op een uitnodiging' of 'Zeg wat je vindt van...?'. Vervolgens schrijft de leerling daarbij passende *phrases* apart op en past die later toe in zijn schrijfofdracht.

Het aanleren van *phrases* biedt duidelijke voordelen voor zowel beginnende als gevorderde taalgebruikers. *Phrases* maken communicatie natuurlijker, verbeteren de verwerkingssnelheid en bieden leerlingen een praktische basis om zich uit te drukken. Door *phrases* structureel op te nemen in het curriculum, met duidelijke instructies en consistentie in toetsing, kan het taalonderwijs een grote stap vooruit maken. ■

De aanbevelingen en tips in dit artikel zijn verwerkt in een voorbeeldlessenserie gericht op het gebruik van *phrases* voor schrijfvaardigheid voor havo 3. Bij deze lessenserie is ook een docentenhandleiding beschikbaar. Bent u geïnteresseerd in dit materiaal, dan kunt u contact opnemen met de auteur via <k.lent@dalton-dordrecht.nl>.

LITERATUUR

- Erman, B., & Warren, B. (2000). The idiom principle and the open choice principle. *Text & Talk*, 20(1), 29–62.
- Marinus, N., & Bottinga, N. (2020). *New interface 3 havo/vwo (Blue Label): Coursebook*. ThiemeMeulenhoff.
- Marinus, N., Bottinga, N., & Luchjenbroers, G. (Red.). (2016). *New interface 2 vmbo-t/havo/vwo: Coursebook (3e ed.)*. ThiemeMeulenhoff.
- Martinez, R., & Schmitt, N. (2012). A phrasal expressions list. *Applied Linguistics*, 33(3), 299–320.
- Westhoff, G. (2006). Eigen inhoud eerst: Grammaticale regelkennis en het ERK – Deel 1: Inzichten uit de taalverwervingstheorie. *Levende Talen Magazine*, 93(8), 14–17.